

VÆRDIREGELSÆT

- Introduktion til skoler

dcum.

Dansk Center for Undervisningsmiljø
Danish Centre of Educational Environment
Blommevej 40 · DK - 8930 Randers NØ
dcum@dcum.dk · +45 722 654 00
www.dcum.dk

Indhold

I GANG MED VÆRDIREGELSÆT	3
Motivation	3
Definition af værdiregelsæt	3
Hvordan udarbejder man et værdiregelsæt	3

PROCESSEN	4
------------------	----------

RÅD OG INSPIRATION TIL UDFORMNINGEN AF VÆRDISÆTTET	4
---	----------

VÆRDISÆTTET I OVERSKRIFTER	4
Vision og mål	4
Vores værdier og deres betydning	4
Værdier i praksis	5
Regelsæt og prioriteringer	5
Samarbejde og rettigheder	5
Trivsels- og antimobbestrategi	6
Sammenhæng og udbredelse	6
Opfølgning og evaluering	6
Andet	6
Deltagere og proces	7
Dato og underskrifter	7
Links	7

I GANG MED VÆRDIREGELSÆT

Denne introduktion kan inspirere jer i arbejdet med værdier og værdiregelsæt i skolen. Introduktionen giver generelle anbefalinger til arbejdet med at udforme et værdiregelsæt, og den kan fungere som et supplement til de spørgsmål og refleksioner, der er i DCUM's skabelon *Værdiregelsæt – en skabelon til folkeskoler*.

MOTIVATION

Formelt set er kravet om, at alle folkeskoler skal udarbejde et værdiregelsæt hjemlet i *Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen*. Ifølge bekendtgørelsen skal værdiregelsættet bidrage til at opfylde folkeskolens formål og angive retninger for god adfærd med fokus på trivsel og et godt psykisk undervisningsmiljø med respektfulde relationer mellem eleverne indbyrdes og mellem elever og ansatte. Værdiregelsættet skal derfor ifølge bekendtgørelsen også indeholde en antimobbestrategi.

Et værdiregelsæt fungerer som en fælles platform og sætter samtidig retning på en række refleksioner, handlinger og prioriteringer i skolen. Fordelene ved et værdiregelsæt er:

- at aktørerne i og omkring skolen har kendskab til skolens vision
- at aktørerne bliver bevidste om hvilke værdier, der skal være bærende i forhold til at nå visionen
- at aktørerne får grundlag for at handle i overensstemmelse med skolens værdisæt, så aktiviteterne bringer skolen tættere på visionen.

Et værdiregelsæt bliver således den enkelte skoles helt særlige profil, særkende og fundament. Det skal være jeres motivation i processen.

DEFINITION AF VÆRDIREGELSÆT

Arbejdet med værdiregelsættet handler om at blive enige om et sæt værdier, deres betydning og konsekvenser. Værdiregelsættet skal bringe jeres værdier tydeligt og bevidst i spil. Man kan definere værdier og værdiregelsæt således:

Værdier: Vores værdier er det, som fortæller os, hvad der er rigtig eller forkert, godt eller dårligt, positivt eller negativt. Værdier udtrykkes i begreber og ord, der beskriver intentioner. Værdierne er det, som begrunder vores handlinger.

Værdiregelsæt: Er en fælles ramme for skolens aktører. Rammen giver et grundlag for refleksion over, hvilken handling, der vil være mest hensigtsmæssig i en konkret situation. Værdiregelsættet forankrer værdierne i hverdagen gennem forskellige roller og ansvarsområder for elever, personale og forældre, gennem nogle konkrete regelsæt, fx samværsregler og ordensregler samt gennem en overordnet antimobbestrategi.

HVORDAN UDARBEJDER MAN ET VÆRDIREGELSÆT?

For at komme dette spørgsmål i møde samt til almindelig inspiration og brug har DCUM udarbejdet *Værdiregelsæt – en skabelon til folkeskoler*. Introduktionen her er ment som et vejledende supplement til skabelonen, som kan hentes på dcum.dk eller sammenmodmobning.dk.

Skabelonen leder jer gennem processen, hvor I beskriver skolens værdier og normer for trivsel, engagement, ansvar og adfærd. Værdierne bliver fundamentet for skolens regler, prioriteringer og handlinger. Når I har været igennem skabelonen, har I et færdigt værdiregelsæt. I kan også udforme jeres egen skabelon, hvis I ønsker det.

PROCESSEN

Ifølge bekendtgørelsen er det skolebestyrelsen, der fastsætter skolens ordensregler, antimobbestrategi og værdiregelsæt. I praksis betyder det, at regelsættet bliver udarbejdet i et tæt samarbejde med skolens ledelse. For at sikre et bredt engagement og et aktivt værdiregelsæt er det vigtigt at inddrage elevråd, forældrekredsen og de ansatte.

RÅD OG INSPIRATION TIL UDFORMNINGEN AF VÆRDIREGELSÆTTET

Generelle råd og anbefalinger, som I kan lade jer inspirere og guide af:

- Tænk på om jeres værdier er overordnede og generelle. Udtrykker de på samme tid et etisk grundlag, et menneskesyn og et læringsyn? Angiver værdierne også grundlag for samvær og adfærd, fx ansvarlighed og hjælpsomhed?
- Find inspiration til værdier i folkeskolelovens formålsparagraf, i jeres trivselsindsatser, i jeres undervisningsmiljøvurderinger, i jeres læringsgrundlag og i jeres gode erfaringer, traditioner, samarbejder, lokale miljø og skolekultur.
- Overvej antallet af værdier (eventuelt maksimalt fem), idet værdierne skal give mening og gælde for alle afdelinger, aktører, relationer og situationer, uanset alder, rolle og position.
- Det er vigtigt, at I også kan omsætte værdierne til et konkret plan fx gennem forskellige og konkrete roller, aktiviteter, ansvarsområder og handleplaner.
- Regler, fx ordensregler, sociale spilleregler, klasseregler eller handlingsplaner, der følger i kølvandet på værdier, er positivt formulerede anvisninger, der redegør for hvilke rettigheder og pligter, værdierne medfører for både børn og voksne i skolen. Et eksempel: "I må ikke snakke eller råbe unødigt på fællesarealet i undervisningstiden" (negativt formuleret) kan i stedet formuleres positivt: "Vi vil vise hensyn og føre nødvendige dæmpede samtaler på fællesarealet i undervisningstiden".

VÆRDIREGELSÆTTET I OVERSKRIFTER

VISION OG MÅL

De første afsnit i værdiregelsættet skal gøre jer klare på jeres vision: Hvor skal værdigrundlaget lede jer hen som skole? Visionen omsættes i mål, eventuelt forandringsmål, der forpligter til handling og ansvarlighed, og gør det muligt efter et stykke tid at evaluere: når I jeres mål? Hvilke effekter/virkninger har jeres aktiviteter og mål? Er I på rette vej?

VORES VÆRDIER OG DERES BETYDNING

Her formulerer I jeres konkrete værdier, som alle elever, personale og forældre skal kende og genkende i interaktioner, refleksioner og handlinger i hverdagen. Som allerede nævnt er det en god idé, at der ikke formuleres alt for mange værdier, og at værdierne er formuleret, så de er retningsgivende for gode relationer og interaktioner mere end adfærdsregulerende.

Forklar hvad I konkret forstår ved den enkelte værdi, fx hvad eller hvilken handling værdien skal fremme. Eller I kan forklare den enkelte værdi gennem eksempler på trivselstegn i hverdagen, som værdien skal være retningsgivende for.

VÆRDIER I PRAKSIS

Ved at beskrive hver enkelt værdi med praksiseksempler, bliver værdierne kendt af alle og kan reelt fungere som retningslinjer og pejlemærker. I kan gøre værdierne anvendelige ved at formulere ansvarsområder for elever, lærere, pædagoger, ledelse og forældre: hvem gør hvad og hvordan? I kan selvfølgelig ikke beskrive og på forhånd styre alt, men ved at pege på forskellige roller og handlinger gør I opmærksom på, hvor vigtigt det er, at alle kender og efterlever værdierne i hverdagen.

Det kan være en god idé at skelne mellem, hvordan værdierne forskelligt kan over- og omsættes til handling afhængigt af, om der er tale om indskoling, SFO, mellemtrin og udskoling. Det kan også være, at I vil skelne mellem klasse- og individniveau, det er helt op til jer at afgøre. Det vigtigste er, at det giver mening og genklang i jeres organisering af personale og elever.

REGELSÆT OG PRIORITERINGER

Et værdiregelsæt er også en måde at implementere værdier på. Værdierne er de basale retningslinjer – grundlaget. Regelsættet er med til at gøre værdigrundlaget konkret. Ved at koble regler og værdier synliggør I fundamentet og begrundelsen for de regler og anvisninger, I har. Samtidig tydeliggør reglerne, hvad skolen prioriterer og forventer af personale, elever og deres forældre hvad angår handlinger, samarbejde, pligter og rettigheder. I skal koble reglerne op på én eller flere af jeres værdier, så reglerne ikke fremstår isolerede og eventuelt modsatrettede eller ude af sammenhæng med andre prioriteringer. En positiv udformning af regelsæt signalerer anvisninger og motiverer til fælles anliggender, hvorimod en negativ formulering signalerer forbud og straf.

Skolens ordensregler er en del af jeres regelsæt. Ordensregler referer ofte til elevernes adfærd på gange, skolegård og i skolens øvrige lokaler samt til brug af skolens og egen medbragt udstyr, særligt digitalt udstyr. Men ordensregler kan også indeholde andet - fx regler om at skabe ro, minimere unødigt støj, at vise hensyn til hinandens forskellighed og til undervisningen, ligesom ordensregler også kan understøtte både fællesskab og den enkeltes ret. Pointen er at koble ordensreglerne op på et sæt af værdier, så ordensreglerne kan forklares og forstås i en større sammenhæng.

Overvej endvidere hvordan skolen kan reagere på brud på værdiregelsæt. Er der fx brud eller overtrædelser, der er så grove, at samtale, dialog og samarbejde med de involverede parter ikke slår til? Konsekvenser af en forseelse skal være rimelig og afspejle værdigrundlaget, fx hvis man har værdier om værdighed i samarbejde og dialog. Konsekvenser skal derfor altid stå mål med forseelsen, konteksten, elevens alder, og om der tidligere er foretaget noget, der skulle afhjælpe en vanskelig situation for eleven.

SAMARBEJDE OG RETTIGHEDER

I kan rette særligt fokus på det kontinuerlige samarbejde mellem skole, forældre og elever om fortolkning af værdier og regelsæt i praksis. I kan ikke forudsige eller notere alle detaljer her, men I kan gøre jer nogle principielle overvejelser om, hvordan I vil tilstræbe fx lydhørhed, dialog, involvering og opbakning i beslutningsprocesser og samarbejde omkring vanskelige situationer. Er der fx særlige ressourcepersoner i personalegruppen, der kan håndtere konflikt-situationer? Hvornår er skoleledelsen direkte involveret? Hvordan organiserer I samarbejde med eleverne? Hvordan sikres elevernes ret til et godt undervisningsmiljø, herunder deres ret og pligt til at samarbejde og være involveret i beslutninger, der vedrører deres undervisningsmiljø? Hvis skolen har særlige procedurer i sådanne situationer, kan I beskrive dem.

TRIVSELS- OG ANTIMOBBESTRATEGI

Værdiregelsættet skal indeholde en overordnet trivsels- og antimobbestrategi, idet forebyggelse og bekæmpelse af mobning er helt centralt for fremme af trivsel og læring. En trivsels- og antimobbestrategi skal konkret omsætte værdier om både den enkeltes ret til et godt psykisk undervisningsmiljø og værdier om trygge og værdige fællesskaber som fundament for udvikling og læring. Trivsels- og antimobbestrategien skal derfor indeholde konkrete beskrivelser af, hvordan I forstår trivsel og mobning, herunder digital mobning, hvad I vil gøre i jeres trivselsarbejde for at forebygge mobning, hvad I vil gøre for at bekæmpe mobning, når det sker, samt hvordan I vil samarbejde med klassens elever, lærerteam, forældre og eventuelt andre, som er tilknyttet de involverede i mobning. I forhold til konkrete undervisningsforløb kan I knytte an til fag som dansk og sprogfag samt til faglige mål beskrevet i forskellige faghæfter:

- Faghæfte 21: Sundheds- og seksualundervisning
- Faghæfte 47: Elevernes alsidige udvikling
- Faghæfte 44: Sundhed og sociale forhold
- Faghæfte 48: It- og mediekompetencer.

Trivsels- og antimobbestrategien er et fælles afsæt for skolens personale, elever, forældre og ledelse til at handle efter for at opnå trivsel og tryghed og modvirke mobning.

SAMMENHÆNG OG UDBREDELSE

For at jeres værdiregelsæt giver mening og kommer til at fungere i praksis, kan skolens ledelse sikre, at værdiregelsættet hænger sammen med andre styringsmål, handleplaner og strategier. Det minimerer samtidig risikoen for, at man på skolen har flere procedurer for det samme, eller at mål, arbejds gange og processer modarbejder hinanden, jf. de mange styrings- og kvalitetskrav til folkeskolen. Helt oplagt er det at skabe en sammenhæng mellem værdiregelsæt og fx undervisningsmiljøvurderinger, arbejdsmiljøindsatser, trivselshandleplaner, sorgplaner, specialhenvisninger, håndtering af uro, vold og trusler om vold.

For at sikre, at værdiregelsættet bliver kendt og implementeret på hele skolen, kan I lave en køreplan for udarbejdelsen af værdiregelsættet og en udviklings- eller kommunikationsplan for implementeringen. Gør jeres værdiregelsæt tilgængeligt på skolens hjemmeside.

OPFØLGNING OG EVALUERING

En løbende opfølgning af hvordan værdiregelsættet fungerer og fortolkes er med til at sikre kvalitet, fornuft og rimelighed i værdierne og regelsættets indhold og virke. Det kan være en individuel eller fælles (fx på møder, i teams, i samarbejdsrelationer og organisatoriske fora) løbende vurdering af, om værdiregelsættet fungerer i praksis. I kan beskrive, hvordan I vil sikre en løbende opfølgning, samt hvor ofte og hvordan I vil gennemføre en mere systematisk (selv) evaluering af, om værdiregelsættet fungerer efter hensigten: Når I de forandringsmål, som I har beskrevet under vision og mål? Hvordan virker eller fungerer værdiregelsættet i praksis? Er der dele af værdiregelsættet, der skal justeres? Er der steder i organisationen og dele af skolen, hvor der skal følges mere op end andre steder. Hvor er de gode historier osv.?

ANDET

Har I andet, som er relevant i forbindelse med værdiregelsættet, kan I tilføje det. Det kan være, at I ønsker at henvise til bilagsmateriale, fx køreplan for processen, en konkret rolle- og ansvarsplan eller opgaveoversigt, en kommunikationsplan eller lignende, som knytter an til arbejdet

med at implementere værdiregelsættet.

DELTAGERE OG PROCES

Hvem har deltaget i processen med at udarbejde værdiregelsættet? Synligheden har en vigtig signalværdi, som der også ligger en prioritering og en anerkendelse i. Beskriv også kort processen, fx hvordan har I inddraget de forskellige og hvornår. Endelig kan I tilføje, hvornår processen er igangsat og hvor lang tid, I har brugt.

UNDERSKRIFTER

DCUM foreslår, at værdiregelsættet underskrives af formanden for skolebestyrelsen og skolelederen. Underskrifterne har en symbolsk betydning og er ikke juridisk bindende. Markér eventuelt underskriften ved en ceremoni eller gennem en nyhed på skolen – og kommuniker budskabet ud til alle på skolen.

LINKS

Nedenstående links kan være en yderligere hjælp og inspiration til jer i processen med at udarbejde og implementere værdiregelsættet.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=131217>

Hent og læs bekendtgørelsen om fremme af god orden i folkeskolen her.

www.sammenmodmobning.dk

Her finder I viden om og inspirationsmateriale til trivsel, konflikthåndtering og antimobning i skolen. Sitet er en national antimobbeportal, der er målrettet elever, forældre, lærere, pædagoger, skoleledere, skolebestyrelser og kommuner.

www.dcum.dk

Her finder I alt om undervisningsmiljø i skoler og på uddannelsessteder. Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM, yder rådgivning og vejledning i arbejdet med undervisningsmiljø. I kan finde *Værdiregelsæt – en skabelon på dette site*.

www.um-kort.dk

Her finder I *Undervisningsmiljøkortet*, som er DCUM's elektroniske Danmarkskort over skoler og studiesteder, der frivilligt har tilmeldt sig og indberettet deres undervisningsmiljøvurdering.